

EECE ORGANOVI!

Ars organi Sloveniae
4 - Oktober 2016

Vsebina / Contents

Poglej orgle! / Look the organ!

Glasbena akademija in orgle / Organ and
Academy of Music / [5]

Zapisi s terena / Field notes - Podčbrady, Zagreb,
Brestanica [15]

Orgelski nenazadnje / Final organ page
Janeček na 37 načinov / Janeček and spelling
diversity of his surname [19]

ECCE ORGANVM!

Obvestila Ars organi Sloveniae

ISSN 2463-9397

4 - oktober 2016

<http://glej.orgle.si/>

Izdaja Društvo Jarina Bohinj
Pripravil in uredil Jurij Dobravec

Besedila, ilustracije in oblika so avtorske in/ali v
prosti uporabi.

www.arsors.org

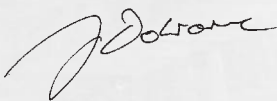
Poglej orgle!

Orgle na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani so bile nekdanj povezane z eno samo avtoriteto, prof. Hubertom Bergantom. Danes se z njimi ukvarjajo vsaj trije oddelki: Katedra za zgodovino glasbe, Oddelek za sakralno glasbo in Oddelek za instrumente s tipkami. Nedvomno se jih vsaj dotaknejo tudi na Oddelku za staro glasbo, po podagoških enotah in drugod.

V zapuščini Franceta Kimovca, ki jo hrani arhiv Orglarske šole v Ljubljani, je bil najden nepodpisan spis z naslovom "**Glasbena akademija in orgle**". Neznani avtor je nekje okrog leta 1935 Kimovcu v pregled poslal svoje misli o povezanosti med orglami in Akademijo, oziroma pomenom orgel za petje po slovenski deželi. Kimovec je v besedilo vnesel nekaj manjših popravkov. Ali je bilo besedilo kam predloženo ali morda objavljeno, ni znano.

Akademija za glasbo je bila uradno ustanovljena leta 1939. Že prej so orgle poučevali v okviru njene predhodnice, Glasbene matice, ki je leta 1935 v Jenkovi delavnici kupila pnevmatske orgle s 14 registri. Te so prvotno stale v Hubadovi dvorani na Vegovi 5. Po II. sv. vojni, verjetno 1953, so jih prenesli na drugo stran ulice, na podstreho nekdanje Prve državne realne gimnazije, kjer je do leta 1998 potekal pouk orgel.

Letošnje leto je - kar se tiče orgel - za Akademijo prelomno. V dar so namreč dobili glasbilo švicarske delavnice Kuhn. 29-registrske mehanske orgle so prvotno stale v cerkvi sv. Jožefa v Horgnu v Švici. Izdelane so bile leta 1979 in so zelo dobro ohranjene. Te dni so že postavljene v prostorih Akademije v Ljubljani na Kongresnem trgu, ki ga zdaj neposredno obkrožajo kar štiri orgle.

This month we are celebrating with University of Ljubljana and its Academy of music founded in 1939. Swiss organ workshop Kuhn Orgelbau donated to them and to Slovenia a well-preserved instrument with 29 stops on two manuals

and pedal to be setup into Academy's hall in Kazina house in the centre of Ljubljana. To give a symbolic support to the event and future organ education at our *Alma mater studiorum*, this issue of *Ecce organum!* presents transcript of handwritings with title *Organ and Academy of music*, written by unknown author in about 1935. It has been found as legacy of France

Kimovec (1878 – 1964), prominent Slovenian organ expert and composer, and probably never published.

In the text, a writer is expressing his admiration to tradition and quality of choral singing in Slovenia and to choirmasters, in that time mostly church organists. As an admirer of romantic organ style, he discussed shortly about French organs, composers and music interprets. Furthermore, he praised Slovenian organ builders like Dev, Goršič and Milavec. As a top success, F. X. Križman is glorified for his “Bruckner’s” organ at St. Florian. Writer finally exposed the importance and need of education of organists at the highest level at Academy.

Illustrations prepared by editor represent – beside some of some organs mentioned in the text – a part of organ history at Academy and its predecessor, Glasbena matica Association.

In the *Field notes* we present some methods and new findings about organbuilder J. F. Janeček, deeply investigated this year in cooperation with Regional museum Ptuj Ormož: presumptions about birth place and his early activities at Celje and Zagreb, and until present unknown opus added to a list of his instruments.

Don't forget to check *Final organ page* with diversity of 37 spelling forms of surname Janeček.

Glasbena akademija in orgle

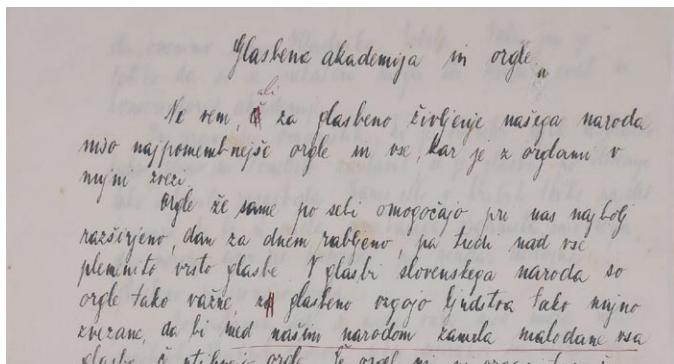
Organ and Academy of music

Neznan avtor (Anon.), okrog leta 1935

Ne vem, ali za glasbeno življenje našega naroda niso najpomembnejše orgle in vse, kar je z orglami v nujni zvezi.

Orgle že same po sebi omogočajo pri nas najbolj razširjeno, dan za dnem rabljeno, pa tudi nad vse plemenito vrsto glasbe. V glavah slovenskega naroda so tako orgle važne, z glasbeno vzgojo ljudstva tako nujno zvezane, da bi med našim narodom zamrla malodane vsa glasba, če utihnejo orgle. Če orgel ni, ni organistov; če organistov ni, ni zborov; če zborov ni, ni petja; če petja ni, vsa naša mogočno razvita cerkvena glasba zgrmi na tla. S cerkveno glasbo se podero stebri tudi svetni glasbi, ki se je zadnjih štirideset, petdeset let, posebno pa po vojski tako nezaslišano razvila. Saj ima vsaka župnija zraven cerkvenega tudi svoj svetni, društveni pevski zbor, saj je po večjih krajih celo po več zborov, saj je po Sloveniji samostojnih pevskih zborov množica. In pevovodje teh zborov – ali niso po večini – po kmetih in manjših mestih kar skoro brez izjeme – prav organisti.

Orglanje že dve človeški dobi – do najnovejših časov – goji orglarska šola ljubljanske škofije. V lavantinski škofiji je to nalogo nekoliko kasneje prevzela orglarska šola v Celju, ki se je pred kratkim preselila v Maribor.

Že orglarska šola je vzgojila veliko dobrih organistov – nekateri med njimi so postali kar virtuozi – da omenimo samo Hladnika, Jobsta. Dala jim je toliko, da so se nekateri mogli iti spopolnjevati na konservatorije, akademije.

In prav po organistih, ki je Foerster njih izobrazbo resno in temeljito zastavil, se je glasba po Sloveniji tako silovito razgibala. Danes celo v hribih težko najdeš župnijo, ki bi ne imela izvežbanega organista, zmožnega, da morda sicer res preprosto, pa vendar dostojno, glasbeno neoporečno orgla.

Do orglarske šole še mesta vselej niso imela niti majhnih zmožnih zborov: nekaj sopranov in altov na koru je bilo pogosto vse. Za svetno petje so skrbeli redko sejani moški kvarteti, ki so hodili iz kraja v kraj, od čitalnice do čitalnice, od veselice do veselice, in ljudem vžigali veselje do naše pesmi, v skladateljih pa veselje do ustvarjanja.

Ko so se pa iz orglarske šole začeli usipati novi glasbeni delavci – organisti, se je izkazalo, da je tudi naš preprosti človek glasbeno nenavadno nadarjen. Česar prej marsikje niso upali doseči z bolj ali manj izobraženimi meščani, to so naši organisti dosegli s čisto preprostimi kmečkimi pevci. Spominjam se n. pr. 10 let pred vojsko na Bledu glasbeno razvajeni Dunajčani spraševali, od kod ta izvrstni, nepričakovano uglašeni, mogočni, ko orgle polno zveneči cerkveni pevski zbor? Ko so zvedeli: To so sami kmečki ljudje: možje, fantje, dekleta, niso hoteli verjeti, dokler jih niso videli s svojimi očmi. In še za organista so bili radovedni, od kod je: pa smo jim razložili; učenec je naše orglarske šole. Mislili so, da imamo za počitnice nalašč najet poseben zbor in posebej izobraženega organista.

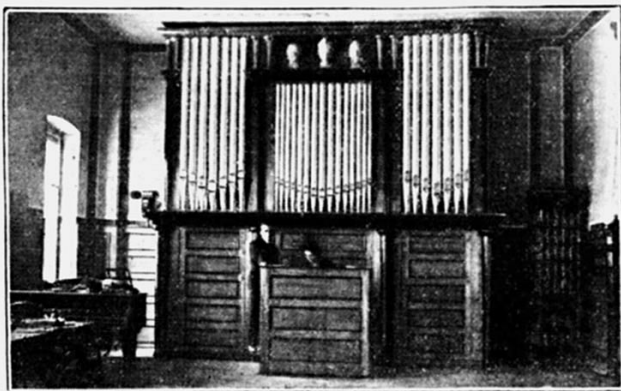
Če so razne slovenske pevske zveze – po zgledu prosvetnih zborov včlenjenih v “Pevske zveze” – zbrale več nego tri stotine pevskih zborov v svoje družbe, je to predvsem sad požrtvovalnega delovanja organistov, izobraženih v orglarskih šolah. Če skupni nastopi dva tisoč, tri tisoč pevcev s skladbami, ki so trd oreh zborom, sestavljenih iz glasbeno posebej izšolanih pevcev, če ti naši preprosti pevci svojo nalogo izvrše tako, da se tujci, glasbeno izobraženi in razvajeni, čudijo točnosti ter mogočne ubranosti ne morejo razumeti – a ni to zasluga naših pevovodij, ki se za orglami uče, da si ob ubranosti orgel svoje uho izobražujejo, da z veno tanjšim sluhom skrbijo za čim lepšo ubranost v zboru? In če kot zbor nastopi ves narod, če na veličastni prireditvi pojo stotisočera grla, da tuji poročevalci vsi prevzeti pišejo kakor o čudu, ko ko poje “množica stotisoč pevcev in dela čudeže kakor majhen zbor učiteljev petja, ki popolnoma obvladajo hitrost in moč in potrebno

razgibanost speva;" ko ta množica poje in odpeva kot eno samo srce in ena sama duša tako odlično in prepričevalno; ali pri teh uspelih nastopih nima tudi velikega uspeha šestdesetletno delo naših pevovodij-organistov?

Orglarska šola je med organisti vzgojila tudi pomembne skladatelje – komponiste. Saj je pravzaprav vsak organist hkrati tudi komponist; saj si mora neštetokrat v prosti igri sproti izmišljati razne modulacije, uvode v pesmi, prehode, zveze; kolikokrat bi moral skrbeti, da z orgljanjem ohrani duha in občutje odpete pesmi, tolikokrat bi bilo dobro, da pesem s primerno predigro uvede – zlasti pri ljudskem petju. In naši skladatelji – mar niso do novejših časov skoro vsi organisti tudi bili? Lajovic n. pr. je bil preje organist kot komponist. Kako so mu šolsko leto 1897/98 kot osmošolcu živo pele male šenklovše orglice na stranskem koru, ko je pri šolskih mašah orglal dijaškemu zboru!

Vse te, po eni plati strogo umetniške, po drugi plati ljudsko

Orgle v Hubadovi dvorani

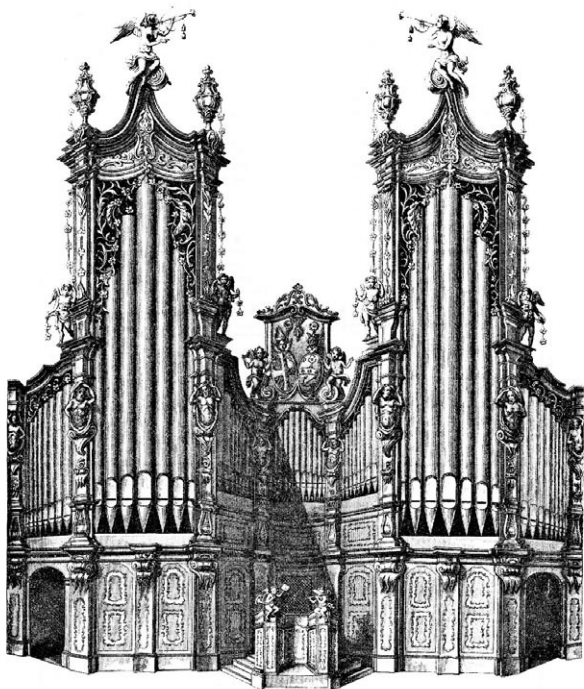
Ljubljana, 19. januarja.

Glasbena umetnost v našem mestu je kazala luknjo, ki je vsikdar zazijala, kadar je bilo treba prirediti koncert velikega obsega. Orgel nismo imeli, se pravi, koncertne dvorane, v kateri bi stale orgle, ta najimpozantnejši, kraljevski instrument. Vsa manjša je sedaj ta naša »glasbena« luknja: Glasbeni Matič je uspelo, da je s pomočjo Filharmonične družbe in konservatorija postavila v svojem učnem poslopju v Hubadovi dvorani orgle, ki sedaj že mogočno pojo slavo pomembnemu delu te naše tradicionalne glasbene ustanove. In pa slavo slovenskemu delu, saj so orgle do najmanjše podrobnosti naše delo, ustvarjeno v delavnici mojstra Jenka v št. Vidu. Njihova zunanost je zamisel arhitekta Jože Platnerja. Trije portreti na

njih, ki predstavljajo naše umetnike orglarje Ignacija Hladnika, Gregorja Riharja in Antona Foersterja, so delo kiparja Nika Pirnata. Te plastike, kakor so odlične, ne spadajo tja, kjer stoje sedaj. Gledajo, kakor pajaci izza pregrade, ki smo jih véasi v Tivoliju ometavali z žogami, najmanj pa, kakor prazne vaze na lavici. Preveč mesta je ob lepih orglah, kamor naj nameste plastike, ki bodo tako odličnejši okras instrumentu in vsaj dvorani.

Sedaj, ko imamo orgle, ki so naše glasbeno učilišče povzdignile za strmo stopnico višje, nam je treba le še nove, velike in akustične koncertne dvorane s koncertnimi orglami, pa bomo mogli prirejati največkratnejše koncerte, kakršnih smo se morali doslej odrekariti.

Jenkove orgle op. 18 iz leta 1935 v Hubadovi dvorani na Vegovi 5 v Ljubljani. (Jutro 20.1.2015; posnetek z www.dlib.si).

Bakrorez znamenitih orgel Frančiška Ksaverja Križmana v St. Florianu pri Linzu (Jakob Hirtl, 1838)

prosvetne potrebe, ki so pri nas tako neločljivo zvezane z orglami, kar vpijejo po vrhu, ki ga more dati samo glasbena akademija.

Mar naj nove orgle po naših cerkvah – že majhne hribovske župnije se danes ponašajo z glasbili, ki ustrezajo koncertnim zahtevam – neizrabljeno stoje, ko pripravljene čakajo čim bolj izobraženih organistov?

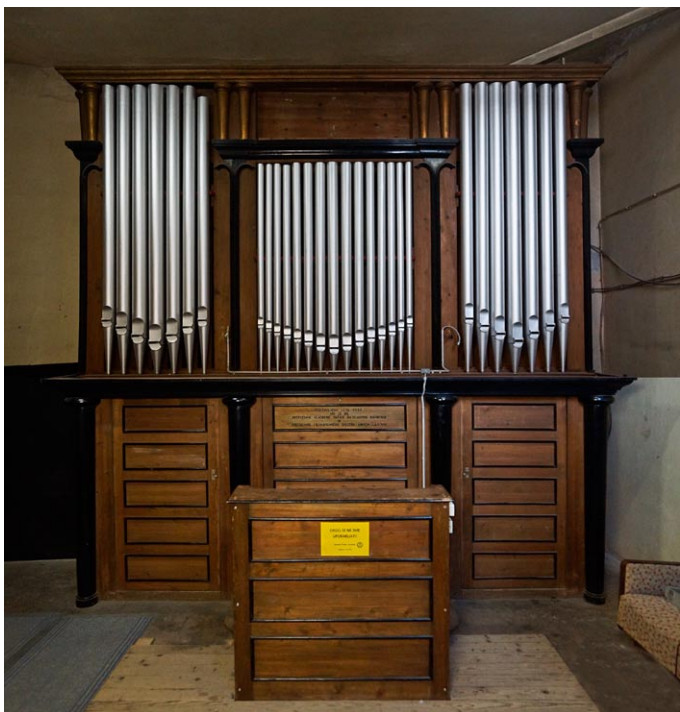
Če se je akademija ustanovila v Belem gradu, kjer bodo v doglednem času – vsaj zaradi popolnosti – morali privzeti tudi orgle; če se akademija ustanavlja in izpopolnjuje v Zagrebu, kjer se umetniška igra na orgle že poučuje: Kaj naj rečemo v Sloveniji? Ali ima vsa država skup toliko resnično umetniškim zahtevam ustrezajočih, kar vzornih orgel, kakor jih ima Slovenija sama?

Ali mar nimamo Slovenci imenitne orglarske zgodovine? Od slovitega Križmana, ki njegove orgle še danes – po skoraj 200 letih – slove kot neprekosljiv vzor svoje dobe, preko Deva, Goršiča in Milavca do Jenka smisel za čim lepše, čim popolnejše orgle med

ljudmi stopnjema raste, in naši mojstri se od orgel do orgel, iz leta v leto izpopolnjujejo.

Mar sem n. pr. predlanskim silovitega organista, na kakršnega – razen prof. Springerja – zlepa nisem naletel, in improvizatorja Dunajčana dr. Bertla – ki je po Nemčiji in Italiji nekaj slovitih orgel imel pod prsti – mar sem ga mogel spraviti s šentpeterskih orgel? Dasi mi je prej naročil, naj ga o pravem času opozorim, Sem tudi ga. Pa je pustil kosilo, kamor je bil povabljen, pustil vlak: “Pustite me. Od teh orgel ne morem proč. Ta množica mikavnih zvez! Ta silovito izraziti pedal, kakor ga še nisem imel pod nogami!

Ko so bile med najhujšo denarno stisko v delu Vodiške orgle, so me vodiški možje na potu vpraševali: “Kolikšne bodo naše orgle.” “Prav dobre, lepe”. Če bi ne bila taka sola za denar, bi bile pa lahko še lepše.” Vodičani pa pokonci: “Kaj? Da ne bodo, kakor bi morale biti? Kdo pa za denar prasha?! Take naj bodo, kakor so za našo cerkev najboljše!” In brž smo jim pridodali še nekaj registrov. In ko je letos šlo za to, da Cerkljanje dobe čeprav že ne največje, pa gotovo najbolj mikavne orgle v Jugoslaviji in še kje drugod, je na

Jenkove orgle iz leta 1935 v podstrešni sobi na Vegovi 4 so še v zelo solidnem stanju. (Foto J. Dobravec)

Jenkove orgle v Vodica iz leta 1931. (Foto J. Dobravec)

vrsto med drugim prišlo vprašanje, ali naj se v orgle denejo tudi zvonovi, ki ob posebnih slovesnih prilikah čudovito učinkujejo – so seveda tudi presneto drag register – je vsa fara kakor en mož izpregovorila in mojstru sporočila: “Zvonovi morajo biti!”.

Pri nas se orgle vse premalo cenijo. Poglejmo drugam! Kar k Nemcem! Ali ni Bach svetovno slaven prav zavoljo orgel, ki je zanje napisal svoje nesmrtni preludije in fuge? In mar ne prav tako nemški sodobni Bach – Reger? Da ne omenim Brucknerja, ki se je proslavljal na Križmanovih orglah v Št. Florianu. Poglejmo k Francozom. Mar niso z veseljem in ponosom kot organisti in skladatelji za orgle nastopali največji umetniki? Ali bo dovolj, če omenimo milega Gounoda, ljubeznivega Cezarja Francka, strahotnega Berlioza, nežnega duhovitega Guilmanta, veličastnega Widorja in sedanjega profesorja orgel na pariškem konservatoriju, enega najspretnjših organistov – virtuofov na svetu, Marcela Dupréja? Ta slavljani, iskani konservatorijski učitelj je hkrati občudovan organist na najlepših orglah sveta pri Sv. Sulpiciju v Parizu (Saint Sulpice), naslednik enako slavljenega organista in skladatelja Widorja. Brez njegovega posebnega dovoljenja na njegove orgle ne sme nihče igrati. Pokažejo ti jih, pogledati smeš vse: piščali, trakturo, lahko premeriš menzure, peljejo te po vseh nadstropjih v katerih stoje orgle; tipke pritakniti se ne smeš, če ni Dupré zraven, ali če ne pokažeš njegovega pismenega dovoljenja. Tako sem dva dni iskal in čakal, da sem se sestal z njim na konservatoriju in dobil njegovo dovoljenje, ker sam ni utegnil priti svojih orgel razkazovat. Pa mi je moral še posebej napisati, kaj vse

je treba narediti, da orgle – sploh pojo. Če bi se kdo skrivaj hotel orgel lotiti, mu namreč noben register ne zapoje, tako je mojster Cavaillé-Coll poskrbel s posebnimi skrivnostmi. Dupré-ja kličejo vsako leto za sv. večer na silovite pariške orgle pri Sv. Evstahiju za najbolj obiskano polnočnico, za katero so vsi prostori že davno prej za drag denar razprodani. Orgle Sv. Evstahija in Marcel Dupré na njih! – ta vzklik gre tedaj med pariškim tenkočutnim glasbenim svetom; reči hočejo: to je višek cerkveno-glasbenih prireditev.

Saj Francozi v pravkar pretekli dobi niso bili preveč cerkveni; toda dobrega okusa pa le niso pogrešali in zato so cerkveno umetnost – tudi orgle in orglanje – visoko cenili. Med tem so pri nas nekateri – ali pa mnogi – cerkveno glasbo podcenjevali in ji umetniškega značaja niti priznavali niso, tako da veliki Foerster

*Saint-Sulpice. Orgle je Aristide Cavaillé-Coll izdelal 1882.
(Foto J. Dobravec)*

prav zaradi svoje cerkvene glasbe ni našel milosti, čeprav vsa naša glasba prav na Foersterjevi cerkveni glasbi stoji.

Nič manj ko orgle kličejo po akademiji naši pevski zbori, cerkveni in svetni. Če so že doslej dosegli vsega priznanja vredne uspehe, kaj dosežejo šele, če jih bodo učili še bolj izvežbani pevovodje! Saj bo glasbena akademija morala z vso pazljivostjo skrbeti za to, da se mladi glasbeni naraščaj vzgoji za odlične, popolne pevovodje, ki jim bodo zbori zares zveneli kakor orgle. Če ima Slovenija sloves, da je dežela petja, potem bo akademija te vrste glasbe – zborovsko petje, petje brez spremljanja – morala dvigniti do najvišjega dosegljivega vrhunca. Tako čisto, jasno in polno bodo morali peti vsi naši zbori, da bo vsako le nekoliko izvežbano uho čutilo blišč, ki ga dajo naravni alikvotni toni, jasno razločilo te posamezne delne – parcialne tone, ki nad popolnoma naravno – čisto ubranimi pevske glasovi sami od sebe vztrajajo in plavajo. Da bo petje ožarjeno s tisto neizrazno lepoto, ko človeka prevzame en sam zlog, en zvok; ko je zavolj enega tona vredno pesem peti in poslušati.

Seveda bodo gojenci akademije, ki se bodo hoteli izobraziti za organiste in pevovodje te vrste, morali na akademiji živeti in veliko peti v svojem zboru, pod vodstvom učitelja, ki ima za tako vzgojo potrebne naravne dari, in je z delom dokazal, da zna pevce dvigniti na te višine.

Pri nas se sedaj temu višku komaj kateri zbor bliža. Pri večini zborov, ki se morda sicer štejejo, tega bleščeče naravno čistega zvoka namreč občutno pogrešamo.

*

Iz navedenih misli je pazljivi bralec morda utegnil razbrati, kako je glasbena akademija z oddelkom za orgle nujno potrebna za naraven razvoj vse naše glasbe. Za cerkveno glasbo pa še posebej zato, da se razvije nova, izrazito naša cerkvena glasba, ki bo tako naša, tako slovenska, pa tudi tako cerkvena, kakor ima svoj značaj n. pr. umetnost, ki jo izmed vseh takoj spoznaš, ki te takoj ovije s svojim elementarnim čarom glasbe, ki je hkrati tako globoka, da najbolj izbirčnemu glasbeniku nudi neizčrpen užitek, pa tudi tako preprosta, da najpreprostejše srce občuti polno miline.

Posebno važno je tudi za splošno široko ljudsko glasbeno izobrazbo, saj velika večina našega naroda – po kmetih do 100% – teden za tednom, praznik za praznikom, včasih kar dan za dnem posluša glasbo v cerkvi, ima v cerkvi pri božji službi svoje redne glasbene prireditve.

Ali ni prav, če bodoča glasbena akademija pomaga, da bodo te cerkvenoglasbene prireditve čim bolj dovršene?

<< *Detajl orgel v dvorani ljubljanske Kazine na Kongresnem trgu v Ljubljani. Kuhn Orgelbau, 1979. (Foto J. Dobravec)*

**Ljubljana, Akademija za glasbo
Kuhn Orgelbau, 1979 (2016)**

I Hauptwerk C – g³

Pommer 16'
 Prinzipal 8'
 Rohrflöte 8'
 Gambe 8'
 Oktave 4'
 Hohlflöte 4'
 Quinte 2 $\frac{2}{3}$ '
 Waldflöte 2'
 Mixtur IV 2'
 Terz 1 $\frac{3}{5}$ '
 Trompete 8'

II Brustwerk

(schwellbar) C – g³

Gedackt 8'
 Quintatön 8'
 Prinzipal 4'
 Blockflöte 4'
 Sesquialter 2 $\frac{2}{3}$ ', 1 $\frac{3}{5}$ '
 Oktave 2'
 Larigot 1 $\frac{1}{3}$ '
 Cymbel III $\frac{1}{2}$ '
 Krummhorn 8'
 Tremulant

Pedal C – f¹

Untersatz 16'
 Prinzipal 16'
 Oktave 8'
 Spitzflöte 8'
 Oktave 4'
 Rauschpfeife IV 2 $\frac{2}{3}$ '
 Fagott 16'
 Zinke 8'
 Schalmei 4'

II/I, I/P, II/P

Tip uglastitve: Bernhard Billeter

Tlak: 65 mm

Zapisi s terena - Janeček 2016

Jurij Dobravec

Poděbrady na Češkem ?

Čas in kraj rojstva orglarja J.F. Janečka še ni razkrit. Iz sklepov celjskega mestnega sveta iz leta 1721 je razvidno, da za pridobitev meščanskih pravic ni predložil rojstnega lista, ampak sta zanj pričala dva druga meščana (Gubo, Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen, 1892 str. 212).

forderist wegen des Mauth-Bestandes“.

c) Bürgerrecht.

1. In der Rathssitzung vom 16. März 1721 wird den Johann Lauther, Andreas Ludwig und Matthias Roschat, weil sie in Cilli geboren, das Bürgerrecht verliehen.

2. Christoph Kayser, bürgerlicher Kiemer in Cilli, bittet am 9. Januar 1722 um Aufnahme seines Sohnes Anton als Bürger. Wird bewilligt gegen Surament.

3. Johann Janätschel, Orgelmacher in Cilli, bittet am 2. Februar l. J. um Aufnahme als Bürger; „inmassen er aber keinen Geburtsbrief hat und ihn allerbest inner drei Wochen erhalten kann, so stehen die Herren Huster und Barthalat für ihn ein. Er wird wie auch der Hutmacher Johann Novak aufgenommen.“

4. Severin Bergbooth, Schnürmachergefell, bittet am 13. Februar l. J. um Aufnahme als bürgerlicher Schnürmacher. Schluß des Rathes: Es soll geschehen, wenn er sich häuslich einrichtet und mit Documenten ausweist.

5. Engelhard Müller, Handschuhmacher, wird als Bürger aufgenommen, wenn er sich mit authentischen christlichen Documenten ausweisen kann. (Rathssitzung vom 10. Februar 1722.)

V Poročni knjigi v Celju je 20.1.1721 zapisano, da je sin pokojnega Venčeslava Janečka s Češke.:

Eodem die in fecie Ecclesiae /Servitis omnibus servari solitis/ copulatus est Domino Dominus Joannes Franciscus Defuncti Domini Venceslai Janezik ex Bohemis legitimus filius organifex hic Cillae cum spose sua Virgine Maria Defuncti Domino Adami sartori civitis et senatoris legitima filia prasesentibus testis Clarissimo Domino Joanne Matthia Pogsch.

Ladislav Šaban v svojih zapiskih navaja:

Janeček, Ivan Franjo, gladitelj orgulja (Češka, oko 1689 - Celje iz 1777). Otac Vaclav doselio se poč. 18. stol. iz Češke u Celje, gdje je Ivan otvorio orguljarsku radionicu i 1722 stekao gradjansko pravo. (Šaban, tipkopis, zapuščina v fondu Šaban, HAZU Zagreb, mapa Janeček).

V kazalu krstne knjige od 1647 do 1841, ki jo hrani mestni arhiv v Pragi, sta navedena Janeczek Johann in Janeczek Martin. Johann je vpisan pod datumom 8. dec. 1797. Ali gre za orglarja, ki je kasneje uspel v Celju, še ni dokazano. Podrobni zapisi o krstih kažejo, da Johann in Martin verjetno nista bila brata. Se morda orglar Johann ni rodil v Poděbrady?

Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	18. Aug.	1697.	1.
Jakoba Adelicek	von Pöbelsdorf	23.	"	180.
Janauchoch von Pöbelsdorf	von Pöbelsdorf	18. Aug.	1697.	2.
Janeczek Johann	von Pöbelsdorf	5. Aug.	1697.	3.
Janauchoch Johann	von Pöbelsdorf	1. Jan.	"	141.
Adela Margareta	von Pöbelsdorf	10. Feb.	1698.	3.
Janauchoch Anna Frieda	von Pöbelsdorf	21. April	"	4.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	28. May	"	99.
Janeczek Engel	von Pöbelsdorf	28. Okt.	"	134.
Janeczek Jakob	von Pöbelsdorf	20. Febr.	"	157.
Janauchoch Anna Frieda	von Pöbelsdorf	11. Mai	"	236.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	25.	"	257.
Janeczek Malina	von Pöbelsdorf	8. Jan.	1699.	5.
Janeczek Engel	von Pöbelsdorf	24. März	"	6.
Janauchoch Adelicek Johann	von Pöbelsdorf	7. Febr.	"	7.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	8. Aug.	"	99.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	9. Jan.	"	108.
Janauchoch Malina	von Pöbelsdorf	26. Febr.	"	142.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	12.	"	236.
Jakoba Adelicek	von Pöbelsdorf	1. Jan.	1700.	10.
Janauchoch Adelicek	von Pöbelsdorf	3. Okt.	"	11.
Janeczek Martin	von Pöbelsdorf	11. Nov.	"	12.
Adelicek Engel	von Pöbelsdorf	21.	"	"

V krstni knjigi za Poděbrady je 3. (8?) decembra 1697 vpisano: "Jan, otec Jan Janeczek, Tereza Janeczek, materž." Torej bi bilo očetovo celotno ime lahko Jan Vaclav Janeček, izvirno ime našega orglarja pa Jan. Je celjski orglar svoji hčeri dal ime Terezija po svoji materi? (Státní oblastní archiv v Praze, eBadatelna, N Poděbrady 47)

Zagreb - prvostolna cerkev - Janeček - pozitiv in še orgle?

Dejstvo je, da je Janeček leta 1726 v zagrebško stolnico postavil pozitiv za 315 florintov. Če upoštevamo, da so preračunane cene posameznih registrov pri njegovih orglah znašale od 72 do 115 fl., je šlo tu verjetno za pozitiv s štirimi registri. Urednik Svete Cecilije Janko Barlé je leta 1937 objavil prepis iz stolniškega arhiva, ki potrjuje ta posel:

“conveni cum organifice Cileensi Joanne Janitschek pro novo organo positivum dicto de annuentia Venerabilis Capituli et pro omnibus in contractu cum eodem inito, expressis, promittendo eidem in toto flor.-315 cui pro caparra et corroboratione contractus dedi 36 Rhenenses.”

Leta 1721 je doslej neznani orglar temeljito spremenil tamkajšnje velike orgle ljubljanskega orglarja Johanna Fallerja. Strošek je znašal 800 fl., kar pomeni, da je šlo za popravilo, primerljivo z menjavo 10 registrov. Primerjava dispozicij sicer kaže, da je šlo za 17 novih registrov (Šabana v zapuščini na HAZU).

Barlé v prispevku Još o celjskom graditelju orgulja Ivanu Janačku (Sveta Cecilija, 1937, str. 148) zapiše: “Vrlo je vjerojatno, da je Janaček, koji se već god. 1721. spominje u Celju (gl. Sv. Cecilija 1937. str. 89.), popravio velike orgulje, pa mu je kaptol povjerio i gradnju novih malih orgulja.” Za njim to komentirajo tudi drugi organologi (Šaban, Blažeković, Škulj), in sicer z utemeljitvijo, da naj bi do dobrega imena v hrvaški prestolnici prišel z nekim zelo uspelim projektom, ki bi bil lahko prav popravilo velikih orgel v stolnici.

Doslej neopažen je ostal zapis celjskega mestnega sveta 24. julija 1721, ki Janečku da priporočilno pismo (Gubo, Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen, tiskano 1892 - str. 217)

~~bestanden, und je am 5. d. Sept. selbst gut, in dem zu verbleiben
und die Apotheke in Stand zu setzen.~~

17. In der Rathsfizung vom 24. Juli 1721 bittet der bürgerliche Orgelmacher Franz Janatschek um gerichtliche Attestation, daß er allhier seßhaft und andere Werke zur Zufriedenheit gemacht hat, weil er eine Arbeit in Agram übernehmen soll. Wird bewilligt.

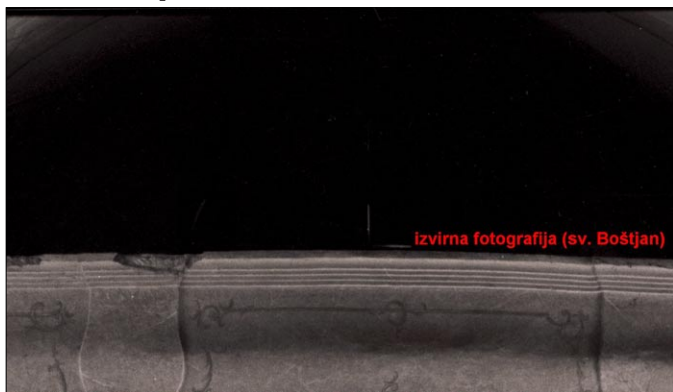
18. In der Rathsfizung vom 5. September 1721 bittet

Iz prepisa je razvidno dvoje: da je bil Janeček leta 1721 že poznan po delih, s katerimi so bili naročniki zadovoljni, in da je za večje delo v Zagrebu potreboval potrdilo oziroma priporočilo. Slednje mu je celjski mestni svet tudi izdal, čeprav še ni imel statusa meščana. Besedilo pogodbe za delo v Zagrebu je sicer ohranjeno, vendar ni podpisano in ne vsebuje imena izvajalca. Ima pa zgodejši datum kot Janečkovo zaprosilo v Celju. Je moral potrdilo prinesiti naknadno?

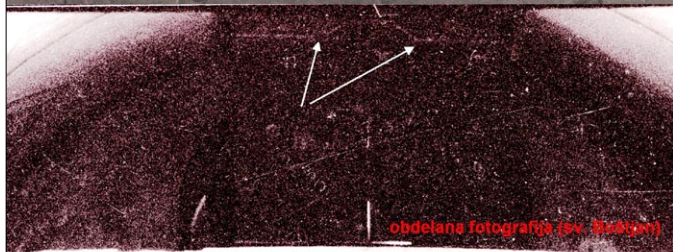
Brestanica - sv. Boštjan

Iz fotografije s temnim prostorom na koru se je s pomočjo algoritmov za spreminjanje lastnosti digitalnega zapisa fotografije prikazal objekt, ki po obliki in podrobnostih (npr. značilni zgornji rob srednjega piščalnega polja) povsem ustreza Janečkovemu pozitivu. Fotografijo je leta 1965 posnel Marijan Zadnikar in jo hrani INDOK center Ministrstva za kulturo. Usoda pozitivu še ni znana.

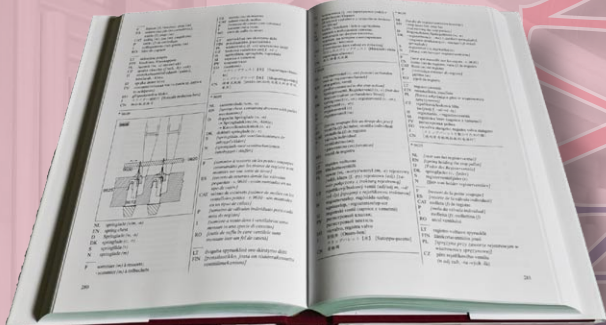
izvirna fotografija (sv. Boštjan)

obdelana fotografija (sv. Boštjan)

primerjava (sv. Uršula)

Orgelski slovar

Wilfried Praet s soavtorji

Orgelwoordenboek

je izjemno kakovostna knjiga, sestavljena iz uvoda, slovarja in kazala. V 23-tih jezikih, tudi v slovenščini, je obdelano 953 izrazov različnih delov, oblik in pojmov, ki so povezani z orglami.

Večina predmetov je prikazanih na nazornih risbah in skicah, zato je slovar tudi odlična učilnica.

Knjiga na 606-tih straneh je vezana v trde platnice in tiskana na zelo trajnem papirju.

Informacije in naročila

arsors@jarina.org